

Ще 1940 р. актуальним стало вивчення німецької, англійської та французької мов. Тому 1941 р. було заплановано відкриття спеціалізованих шкіл з вивчення іноземних мов. Західноукраїнські, буковинські та бессарабські навчальні заклади (народні школи, прогімназії, гімназії, ліцеї та семінарії) було реорганізовано у початкові, неповні середні й середні школи. Така реорганізація привела до заміни підручників та ідеологічної перепідготовки вчителів.

Таким чином було зруйновано систему та заклади української духовної системи освіти, натомість сформовано тоталітарну систему освіти, що повинна формувати громадянина Радянського Союзу з комуністичним світосприйняттям.

Сформована система освіти у першій половині ХХ ст. в Україні, що входила до складу СРСР з тоталітарним політичним режимом, передбачала повний та різносторонній вплив на формування світогляду особистості, слугувала орієнтиром для її самореалізації, була «дороговказом» у «світле майбутнє» в «ідеальній державі».

Можна вказати ряд недоліків для такої системи освіти: вона не була особистісно орієнтованою; особистість на виході з такої системи освіти не мала перспективи самореалізації; така система освіти мала виключно комуністичні аксіологічні орієнтири; відкидала національні особливості та традиції духовного виховання; не сприяла гуманізації та глобалізації освітнього процесу. Ще одна важлива риса – русифікаторська політика радянської влади в сфері освіти.

Разом із тим, така система освіти була повноправним соціальним інститутом, що виконував свої функції: соціальна функція полягала у підготовці кваліфікованих кадрів для різних сфер суспільного життя; через взаємодію із соціальною структурою суспільства система освіти формувала і визначала соціально-класову структуру суспільства; здійснюючи виховну функцію, формувала в підростаючих покоління певні риси, світогляд, готувала молодь до виконання певних соціальних обов'язків; реалізовувалася функція загальноосвітньої підготовки тих, хто був залучений до навчання у спеціальних загальноосвітніх закладах; науково-дослідна функція полягала у постійному створенні нового знання в структурі системи освіти.

В окупаційний період систему освіти було майже зруйновано. Це був колонізаційний період, протягом якого припинили

свою діяльність наукові установи, вищі навчальні заклади та більшість шкіл, бібліотек, музеїв. Не видавалися шкільні підручники. З поверненням радянських військ було відновлено командно-адміністративну систему, знову запанував більшовицький екстремізм з його зневагою до особистості.

Тоталітарна система освіти, що почала формуватися в Україні на початку 30-х років, стала тим соціальним інститутом, що перебрала на себе функції транслятора ідеологічних засад комунізму, а також міфологізації незаперечного ідеалу комуністичної партії. Особистість не була орієнтована на творчість та самореалізацію, була позбавлена традицій національного та духовного виховання.

Bryukhovetska O.V., PhD, Associate Professor, Cultural Studies Department, National University of Kyiv-Mohyla Academy, Visual Culture Research Center, Kyiv, Ukraine

Uncanny of Chernobyl*

Chernobyl contains the quality of uncanny ('Unheimliche'), as it was famously theorized by Freud in 1919. Something is uncanny if it lost its familiarity, homeliness, and become externalised and alienated.

Nuclear anxiety of the late Cold war was one of the distinguished 'structures of feelings' of the time. Its imaginary was focused on the spectacular image of total annihilation of humanity (and the whole life), whose iconic moment was that of Hiroshima. Chornobyl become a displaced resolution of this global anticipatory mourning, but it did not provide an iconic image, no visual record of event. It did not come from outside but from inside, not a spectacular image of nuclear war but no image, destruction of image which could not be recuperated by the narrative of an invisible enemy. And yet this blank, this

* I deliberately use Ukrainian spelling of Chernobyl instead conventional Russian 'Chernobyl' because conventions of language far from being innocent forms of convenience and correctness are political formations, which is recognized in such instances of decolonization in language as renaming of Bombay into Mumbai.

non-event, occupied an impossible place of anticipated self-destruction of humanity, which nuclear criticism, the short-lived branch of postmodernist literature theory, tried to deconstruct in 1980s. But for all rhetorical sophistication of its critical apparatus, rather resembling a microscope, nuclear criticism turned out to be blank to Chernobyl, it did not recognize it as a nuclear event. In April 1992 Roger Luckhurst wrote that after the collapse of Soviet Union nuclear criticism became anachronistic: the ‘neat Cold war geometric’ was lost, the new “dangerous incongruity” of independent states emerged (“the appearance “overnight” of nuclear weapons in Kazakhstan”). The author concluded, that “nuclear criticism, to survive surviving the Cold war, must attend to those proliferating nations, nationalisms, “overnight” nuclear belongings.” It is obvious for the author that these belongings are the nuclear weapons inscribed in new “dangerous incongruity” of emerging national governments. Chernobyl is significantly absent from this picture.

I do not intend neither to actualise the nuclear fears of late Cold war no to propose a correct representation of Chernobyl. What I would like to study is not Chernobyl as such, but how this event and its outcome, its existing residual - the alienation zone, became a fantasmatic screen onto which the imaginary relations to the real conditions were projected. Chernobyl zone is contaminated with repressed meanings. One of the possible routes of unpacking this Pandora’s Box is to consider its nationalisation, revealed in comparative analysis of feature films produced by the countries that are covered by it – Ukraine, Belorussia and Russia. (Feature films provide particularly valuable material for such analysis as they act out public fantasies and desires using material which is very similar to the one of psychic apparatus). While in Russian cinema a Zone constitutes a totally different and enigmatic world, a place of spiritual escape and existential experience, in Ukrainian and Belorussian cinema it is geographically and historically identified as a part of concrete social reality – the Chernobyl zone. The most striking similarity, however, between these two national versions of nuclear trauma is the reciprocal ignoring of each other: for both Ukrainian and Belorussian imaginary Chernobyl became a perverted national treasure (a different kind of “nuclear belonging”), possession of which allowed the status of ultimate victim. This nationalisation of nuclear trauma can be seen as a part of the official effort to construct national identity. Are there ways to talk about Chernobyl without being captured by the master signifier of nation-victim that lost its home?

КУЛЬТУРНА АНТРОПОЛОГІЯ

Васіна З. О., наукова співробітниця Музею історичних коштовностей України, м. Київ, Україна

До питання методології реконструкції українського історичного костюма

Тема народного костюма як виразника національної ідентичності потребує найретельнішого і всебічного дослідження з метою виявлення його історичного коріння та давності походження української етнокультури. Це питання є надзвичайно актуальним з огляду на більш глибоке пізнання історії України та її народу, особливо в наш час, коли зацікавленість власною історією стає важливим чинником духовного відродження нації.

Багатий фактологічний матеріал, накопичений науковцями різних галузевих спрямувань (з археології, історії, етнології, мистецтвознавства, фольклористики), писемні та образотворчі джерела дають підстави для комплексного дослідження умов та процесів формотворення вбрання населення України, починаючи з найдавніших часів нашої історії. Вивчаючи наявну джерельну базу, нами було відпрацьовано і реконструйовано вбрання населення України від палеоліту, неоліту, енеоліту, доби бронзи, скіфо-сарматського часу, ранніх та літописних слов’ян, доби Київської та Галицької Русі, Речі Посполитої, Гетьманщини до українського народного вбрання – індикатора всієї тисячолітньої історії нашого народу. Нові підходи у дослідженні витоків українського одягу полягають у залученні компаративного методу в процесі аналізу